

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان
معاونت آموزش ابتدایی
اداره تکنولوژی و گروه های آموزشی

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

درسنامه مطالعات اجتماعی

پایه ششم

مرز چیست؟

درس ۱۹ همسایگان ما

سال گذشته آموختیم که کشور ما با کشورهای دیگر همسایه است.

چه چیزی خانه ی ما را از خانه ی همسایه جدا می کند؟ و اتاق های یک خانه را از اتاق های دیگر جدا می کند؟

آیا می دانید چرا برخی زمین ها و مزرعه ها با حصار یا پرچین جدا می شوند؟ چرا برای ورود به کلاس دیگری یا خانه همسایه در می زنیم؟

دربسیاری از جا ها برای جدا کردن خانه خود، مزرعه، زمین، فروشگاه و... از نرده، پرچین، دیوار و... استفاده می کنند. به یوار، حصار، نرده، تیرک و ... که یک خانه را از خانه ی دیگر، یک مزرعه و یک کشور را از کشور دیگری جدا می کند مرز می گویند. این حد و مرز در خیلی جاهای دیگر مشاهده می شود. بین شهر ما با شهرهای اطرافش، بین استان ما با استان های همسایه و بین کشور ما با کشورهای همسایه اش.

تعیین مرز کشورها

اما مرز را چگونه مشخص می کنند؟

بین کشورها نیز مرز وجود دارد. مرز، خط مشخصی است که کشوری دیگر جدا می کند.

برای مشخص کردن مرز معمولاً این کارها را انجام می دهند:

- ۱ - توافقی که بین سران کشورها (مثلاً رئیس جمهور، وزیر امور خارجه و...) صورت می گیرد.
- ۲ - بعد از توافق بر سر محل مرز مهندسان و نقشه کشان واردکار می شوند و محل توافق را بر روی نقشه مشخص می کنند.
- ۳ - در مرحله آخر کارگران با توجه به نقشه محل مرز را با علامت هایی مثل تیرک چوبی یا میله فلزی و... مشخص می کنند.

در برخی از مناطق مرزی، پاسگاه های مرزی مستقر می شوند. در این پاسگاه ها، افرادی مشغول دیده بانی و حفاظت از مرزها هستند تا عبور غیرقانونی از مرز صورت نگیرد.

خط مرزی تنها روی زمین نیست؛ بلکه فضای بالای مرز زمینی هم جزء آن است؛ یعنی در بالای مرزهای زمینی، یک دیوار فرضی وجود دارد.

کشورها نمی توانند بدون اجازه یکدیگر از خط های مرزی هوایی دریایی و زمینی هم عبور کنند.

گاهی مواقع خط مرزی یک دریا ، جنگل ، کوه ، بیابان ، رودخانه و..... باشد.

ایران مرز خشکی ، دریا ، رودخانه و جنگلی با کشورهای همسایه خود دارد .

ایران بیشترین مرز را با کشور عراق دارد و کمترین مرز را با ارمنستان دارد.

کشورهای دارای مرز زمینی (خاکی) با ایران:

پاکستان ، افغانستان ، ترکمنستان ، جمهوری آذربایجان ، ارمنستان ، ترکیه ، عراق

کشورهای دارای مرز دریایی با ایران:

روسیه ، قزاقستان ، کویت ، عربستان ، قطر ، بحرین ، امارات ، عمان

کوه های آراارات بخشی از مرز ایران و ترکیه را تشکیل می دهد.

رود اترک مرز بین ایران و ترکمنستان است.

رود ارس مرز بین ایران و ارمنستان و آذربایجان است.

بیشتر بدانیم : جمهوری اسلامی ایران بعد از چین و روسیه بیشترین تعداد همسایگان (۱۵ کشور) را دارد که از این تعداد با ۸ کشور از طریق دریا و ۷ کشور از طریق خشکی همسایه می باشد.

منبع : مساحت و طول مرزهای جمهوری اسلامی ایران. سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح ۱۳۹۰

گذر نامه (پاسپورت)

برای اینکه یک فرد از کشور خارج بشود به پاسپورت نیاز دارد؛ برای مثال وقتی یک فرد ایرانی می خواهد به کشور دیگر برود، باید از دولت ایران «گذرنامه» بگیرد.

گذرنامه مانند شناسنامه ی خارجی فرد است و در آن مشخصات فرد و ایرانی بودن او ذکر شده است.

مثل بزرگ ترها که در ایام عاشورا و تاسوعا به عراق برای زیارت سفر می کنند.

روادید (ویزا)

برای مسافرت به کشور دیگر باید از سفارتخانه ی آن کشور اجازه گرفت .به این اجازه ویزا « روادید » می گویند.

وقتی یک کشور به یک فرد ویزا می دهد به او اجازه یا پذیرش داده است تا به آنجا سفر کند.

ما با کشورهای همسایه روابط مختلفی داریم. مثل بازرگانی صادرات کالا خرید کالا مسافرت و گردشگری زیارت و همچنین روابط فرهنگی ما برای گردش،تفریح ، بازرگانی ،کسب علم و دانش، زیارت به کشورهای همسایه سفر می کنیم.

صفحه ۱۰۰ کتاب در این باره تصاویری نشان داده است.

همچنین مردم کشورهای مختلف برای بازدید از آثار تاریخی ، دیدن مناطق طبیعی و گردشگری، خرید و فروش و زیارت به کشور ما سفر می کنند.

کشورهای همسایه غربی ایران را پیدا کن و بنویس.

افغانستان ، ترکمنستان ،جمهوری آذربایجان ، ارمنستان ، ترکیه ، عراق ، کویت ،عربستان، قطر، بحرین ، امارات

شبهات های ما و همسایگان

مردم ایران با کشورهای همسایه خود از نظر زبان و مذهب شبهات هایی با هم دارند.

مثلاً کشوردر افغانستان، پاکستان، تاجیکستان به زبان فارسی سخن می گویند.

بیشتر همسایگان کشورمان مسلمان هستند به جز کشور ارمنستان که مسیحی می باشند.

در بسیاری از مراسم ها ، مذهبی و باستانی با کشورهای همسایه مشترک هستیم.

مثل نوروز که در اکثر کشورهای فارسی زبان جشن گرفته می شود.

در پاکستان به نوروز عالم افروز می گویند در کشور افغانستان تاجیکستان و پاکستان روز اول نوروز را جشن می گیرند در ایران هنگام نوروزسفره هفت سین می چینند.

در جمهوری آذربایجان روی سفره نوروز آجیل می گذارند.

ترکمنستان این روز را با مراسم ورزشی و بازی های مختلف و طبیعت گردی شروع می کند.

مردم شمال ترکیه نیز نوروز را جشن می گیرند.

و همچنین مراسم و اعیاد دینی مانند عید فطر و عید قربان را نیز برگزار می کند.

نوروز در کدام کشورهای همسایه جشن گرفته می شود؟

.....

پرسش ها

- ۱- مرز چیست؟
- ۲- مرز کشورها چگونه تعیین می شود؟
- ۳- وظیفه پاسگاه مرزی چیست؟
- ۴- آیا خط مرزی تنها روی زمین است؟ توضیح بده.
- ۵- خلبانان در هنگام عبور از مرز هوایی یا آسمان یک کشور چه کاری باید انجام دهند؟
- ۶- چگونه پدیده های طبیعی مرز بین کشورها محسوب می شوند؟ مثال بزن.
- ۷- رودهای مرزی ایران را نام برده و بنویسید ایران را از کدام کشورها جدا می کنند؟
- ۸- کدام کشورها از طریق دریا با کشور ما همسایه هستند؟ نام ببر.
- ۹- گذرنامه چیست؟ و چه مشخصاتی در آن ذکر می شود؟
- ۱۰- «روادید» چیست و گرفتن آن به چه معناست؟
- ۱۱- انواع روابط ایران با کشورهای همسایه ی خود را نام ببر.
- ۱۲- روابط فرهنگی ایران با کشورهای همسایه شامل چه مواردی می شود؟
- ۱۳- ایرانیان برای زیارت چه اماکن مقدّسی و به کدام کشورهای همسایه سفر می کنند؟
- ۱۴- مرد مسلمان کشورهای همسایه برای زیارت کدام اماکن مقدّس به ایران سفر می کنند؟
- ۱۵- همسایگان شمالی ایران را نام ببر.
- ۱۶- چیدن سفرهای هفت سین یا شبیه به آن در کدام کشورها رواج دارد؟ توضیح بده.
- ۱۷- ایران با کشورهای همسایه خود در برگزاری کدام جشن ها و عیاد شباهت هایی دارد؟
- ۱۸- همسایگان شرقی ایران را نام ببر.
- ۱۹- ایران طولانی ترین مرز را با کشور دارد.

- ۲۰- ایران به وسیله مرزهای و از کشورهای همسایه خود جدا می شود.
- ۲۱- کوتاه ترین مرز ایران با کشور است.
- ۲۲- به گذرنامه هم گفته می شود.
- ۲۳- نام دیگر رواید هم گفته می شود.
- ۲۴- مردم همه ی کشورهای همسایه ایران به جز مسلمان هستند.
- ۲۵- مردم کشور ارمنستان از دین پیروی می کنند.
- ۲۶- زبان فارسی علاوه بر ایران در کشورهای همسایه مانند ... و رایج است.
- ۲۷- یکی از کهن ترین جشن هایی به جا مانده از دوران ایران باستان است که در کشورهای همسایه نیز جشن گرفته می شود.
- ۲۸- در پاکستان نوروز را می نامند.
- ۲۹- در هنگام نوروز ، در کابل و مرزهای شمال افغانستان و برخی شهرهای پاکستان چیدن رواج دارد.

استعمار چیست؟

برای این که بدانیم استعمار چیست استعمارگر کیست بهتر است که به این مطالب دقت کنیم.

در در درس های گذشته خواندیم که در دوره ای که مسلمانان در عصر شکوفایی علم و فرهنگ و پیشرفت زندگی می کردند اروپاییان در این دوره در تاریکی به سر می بردند به تدریج اروپاییان پیشرفت کردند. این پیشرفت آن ها چند دلیل داشت.

۱ - استفاده از علوم و فنون جهان اسلام که آنها را به زبان خود ترجمه کردند و از آنها استفاده نمودند. آن ها با تجارت و داد و ستد با مسلمانان از طریق دریای مدیترانه شمال آفریقا محصولات مثل، قهوه، شکر، کاغذ، داروهای گیاهی، ادویه ها و دیگر چیزهای مورد نیاز خود توانستند در این رفت و آمدها و فنون مسلمانان را یاد بگیرند کتاب های پزشکی جهان اسلام و بسیاری از کتاب های دیگر را به زبان خود ترجمه نمودند و از این آثار و علوم استفاده کردند.

۲ - تجارت و بازرگانی، تجارت و بازرگانی باعث شد تا اروپاییان ثروتمند شوند شهر و شهرنشینی در آنجا رشد پیدا کرد و شکل زندگی مردم تغییر یافت.

۳ - اروپاییان در علم و هنر نیز پیشرفت کردند. آن ها با اختراع دستگاه چاپ توسط گوتنبرگ و تلسکوپ به وسیله گالیله باعث پیشرفت خود شدند.

علمی که در آن زمان مورد علاقه آن ها بود جغرافیا و ستاره شناسی بود. آن ها با کمک این دو علم به سرزمین های جدید راه یافتند.

۴ - با اکتشاف سرزمین های جدید امروزه ما همه ی سرزمین های روی کره زمین را می شناسیم قاره ها ، کشورها ، شهرها و بسیاری از جاها.

در آن زمان اروپاییان به وسیله ی نقشه هایی که جغرافی دانان مسلمان کشیده بودند و به وسیله قطب نما و کشتی سازی آن ها توانستند کشتی های محکم تر و پر سرعت تری بسازند در دریانوردی مهارت پیدا کنند و موفق به کشف سرزمین های جدید شوند

خوب است بدانیم که ایرانیان اولین کسانی بودند که توانستند بادبان را برای کشتی ها اختراع کنند بدین ترتیب کشتی ها به وسیله باد می توانستند به راحتی در دریا حرکت کنند.

پرتغالی ها و اسپانیایی ها اولین کسانی بودند که توانستند سرزمین های جدید را کشف کنند چندین سال قاره آفریقا را دور زدند به شرق آسیا رفتند و بعد قاره آمریکا را کشف کردند.

پس می توان گفت: کاشف اصلی قاره آمریکا اسپانیایی ها و پرتغالی ها بودند.

بدین ترتیب راه برای هجوم دولت های قدرتمند اروپایی به سرزمین های جدید باز شد آنها این سرزمین ها را میان خود تقسیم کردند ساکنان بومی آن را می کشتند یا به صورت برده در می آوردند. (برده ها کسانی بودند که تمام کارهای آن ها را انجام می دادند و هیچ گونه آزادی و اختیاری از خود نداشتند و نمی توانستند از سرزمین های خود استفاده کنند).
دارایی ها و ثروت های آنها را غارت می کردند. به این صورت استعمارگری آغاز شد.

استعمار به معنی آباد کردن

اما اگر کشوری به بهانه ی آباد کردن، در کشورهای دیگر دخالت و نفوذ کند تا منابع و ثروت آن کشور را غارت کنند به آن کشور استعمارگر می گویند .

به سرزمین هایی که استقلال سیاسی و اقتصادی نداشته باشند و تابع حکومت احتمال گر باشند، مستعمره می گویند.

نفوذ استعمار در ایران

استعمارگران در کشورهای دیگر از راههای مختلف نفوذ کردند.

آن ها گاهی به سرزمین های دیگر حمله نظامی می کردند و آنها را اشغال می کردند البته آنها می گفتند که هدف شان آباد کردن آن کشور است در حالی که هدف اصلی آنها غارت ثروت و منابع آن کشور بود.

گاهی سعی می کردند از کشورهای دیگر امتیازاتی بگیرند که به نفع خودشان باشد این کشور نفوذ کنند.

آیا استعمارگران به کشور ما هم نفوذ کردند ؟

بله قبل از پیروزی انقلاب اسلامی استعمارگران به شیوه های مختلف در کشور ما نفوذ کرده بودند .

بیشتر نفوذ و دخالت بیگانگان در کشور ما در دوره حکومت قاجاریه و پهلوی بوده است.

دانش آموز خوبم ! نمونه ای از امتیازات و دخالت بیگانگان در کشور ما در دوره قاجاریه و پهلوی در صفحه ۱۱۱ کتاب آمده است.

مبارزه مردم ایران با استعمار

در درس گذشته خواندیم که استعمار در کشور ما نیز نفوذ کرده بود آن ها در زمان قاجاریه و پهلوی توانستند خسارت های زیادی به کشور ما وارد کنند مثلا در زمان قاجار افغانستان که قسمتی از کشور ما بود توسط دولت انگلیس و قاجارها از کشور ما جدا شد .

اما افراد زیادی در مقابل استعمار گران ایستادگی کردند تا کشور ما را از دست بیگانگان نجات دهند نجات دهند. این انسان های بزرگ و فداکار توانستند با تلاش زیاد دست بیگانگان را از کشور ما کوتاه کنند تعدادی از این افراد نیز جان خود را در این راه از دست دادند

افرادی مثل: میرزا کوچک خان جنگلی، رئیسعلی دلواری، دکتر محمد مصدق، آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی، امیرکبیر بسیاری از افرادی که برای وطن مان جنگیدند و مبارزه کردند.

فرزند خوبم ! در درس ۲۲ قسمت های صورتی برای مطالعه می باشد شما با خواندن آنها متوجه می شوید چه شخصیت هایی برای وطن ما مبارزه کردند ، چگونه این کار را انجام دادند و با کدام کشور هایی مبارزه کردند.

فرزند عزیزم صفحه ۱۱۴ بالای صفحه خط زمان مطالعه شود.